

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Muusikaosakond

Pärimusmuusika õppekava

Kristel Kutser

„Lemmikud“

Loov-praktilise lõputöö teoreetiline osa

Juhendaja: MA Juhan Suits

Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia

Pärimusmuusika lektor

Kaitsmisele lubatud:

(juhendaja allkiri)

Viljandi 2012

SISUKORD

SISUKORD	2
SISSEJUHATUS	3
1. Kontserdi ettevalmistamine	4
1.1. Materjali valiku põhimõtted ja kava ülesehitus	4
1.2. Ettevalmistuste käik	6
1.3. Ettevalmistuste jooksul tehtud muudatused	6
1.4. Koosseis: Kursuse ansambel	7
1.5. Esinemispaik	8
2. Kontserdi kava	9
2.1. Kontserdikava ülevaade	9
2.2. Sabatants - Jakob Ratsov ja Ain Sarv	10
2.3. Pärlin ja Pärliline	12
2.4. Rootsi viulilugu	14
2.5. Hundi laul ja Tšiitšik Karjalast	15
2.6. Vanapagana lehepillilugu	16
2.7. Omalooming „Kunagi ammu“	17
2.8. Loppevalts ja Labajala valts 2	18
KOKKUVÕTE	20
KASUTATUD KIRJANDUS	21
SUMMARY	22

SISSEJUHATUS

Käesolev diplomitöö on kirjalik osa minu loov-praktilisest lõputööst. See annab ülevaate kontserdist ja kuidas on mingid valitud lood just sellesse kavasse tulnud ning mismoodi olen nendega varasemalt tööd teinud.

Õppides Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemias (edaspidi TÜ VKA) olen kogenud nii palju erinevaid külgi pärimusmuusikast, mida meile siin õpetatakse ning ma olen selle võimaluse eest väga tänulik.

Olen õppinud kuulama vanu arhiivisalvestusi ning nende järgi mängima ja noodistama. Olen saanud suurepäraseid kogemusi välismaa muusikutelt ja õppejõududelt. Siinkohal ei või mainimata jätta, et ka meie kooli õppejõud on väga headeks eeskujudeks. Õppides aastaid oma erialaõpetajate Cätlin Jaago ja Juhan Suitsu käe all olen hakanud nägema muusikat ja maailma mitme erineva nurga alt. Pärimusmuusika muutus minu jaoks kõige nauditavamaks muusikaks ja selleks, mis köidab mind ikka ja jälle. Selles koolis õpitud aja jooksul olen hakanud tajuma regilaulu mõju ümbritsevale. Olen õppinud pärimustantse ja viimase kahe aastaga süüvisin rohkem muusika ja tantsu koostöösse.

Tean, et ma pole veel jõudnud lõpp-punkti, vaid olen oma eluteel jõudnud järgmise verstapostini. Siit edasi, ma loodan, et muusika, tants ja laul jäävad mu kõrvale teejuhtideks.

Kirjaliku töö esimeses peatükis annan ülevaate oma diplomikontserdi materjali valikutest, ettevalmistamise protsessist ja muudatustest, musitseerivast koosseisust ja esinemispaigast. Teises peatükis kirjutan kava ülesehitusest ja olen välja toonud iga mängutüki minuni jõudmise loo ning kuidas see konkreetne lugu diplomikontserdiks valmis arenes.

1. Kontserdi ettevalmistamine

Käesolevas peatükis kirjutan materjali valiku põhimõtetest ja kava ülesehitusest. Annan ülevaate ettevalmistustest, mida kontserdi jaoks tegin ning aja jooksul toimunud muudatustest. Samuti kirjutan koosseisust, kellega kontserdil koos mängin ning annan ülevaate oma mõtetest kontsertpaiga suhtes.

1.1. Materjali valiku põhimõtted ja kava ülesehitus

Nii nagu diplomikontserdi pealkiri „Lemmikud“ ütleb, et tegu on minu lemmik lugudega, mis kontserdil esitusele tulevad. Otsustasin, et ma ei vali lihtsalt toredaid ja erinevaid lugusid, vaid otsin enda jaoks meeldivad ja lemmikud lood, mille mängimist ja teistega jagamist ma naudin.

Kõik praegused lood, mis esitusele tulevad ei jõudnud minuni üheaegselt. Iga lugu jõudis minuni just siis, kui ma ise selle loo jaoks valmis olin.

Olen oma kontserdis välja toonud üldise nägemuse, millega ma TÜ VKAs viie aastata jooksul tegelesin. Nende õpinguaastate vältel sain tunda noodistusi vanadest ja uuematest pärimuslugudest, õppisin arhiivisalvestuste järgi pillimehi jäljendama, täiendasin oma oskusi suurepärase välismaa muusikute kaudu ning sain tunda iseene arengut ja läbida põnevaid loomingulisi perioode. Ei saa ka mainimata jätta vanema ja uuema rahvalaulu tundaõppimist ning pärimustantsu sisse süüvimist. Eriti viimane neist on hakanud uuendama minu mõttemaailma ja laiendama silmaringi nii Eesti kui ka välismaa tantsude puhul. Kaks aastat tagasi avastasin enda jaoks Jakob Kilströmi torupilliga sarnaneva sõrmilise, mis hakkas mind väga köitma ning sellega seoses hakkasin uurima Kilströmi mängustiili. J.Kilströmi valisin just seetõttu, et teisel õppeaastal sai temast minu lemmik torupillimees oma põneva mängustiili ja torupilli helikõlade poolest.

Kõigi nende välja toodud aspektide põhjal olen koostanud oma diplomikontserdi kava.

Kuna sel aastal on meil kursuse ansambliks kolmeliikmeline koosseis – mina, Ragnar Toompuu ja Sänni Noormets – siis kaasasin ka nemad oma diplomikontserdisse. Olen nende mõlemaga varemgi koos mänginud mitmetel kordadel aga enne käesolevat õppeaastat pole me

koos ühises ansambelis musitseerinud. Sänni ja Ragnariga esitan eraldi kaks duo lugu ning ansambliga samuti kaks lugu.

Kava ülesehitusel olen järginud põhimõtet, et igal lool on algus ja ots. Samamoodi ka sellel kontserdil. Alustan üksi torupilli mängides, tuues kaasa minuga koos tantsivad inimesed. Järgmisena esitan torupilliga tantsuloo. Kolmanda pala mängin koos Sänniga flöödi ja viuli duo. Sealt edasi jõuab kätte kahe ansambli loo esitamise kord ning neile järgneb omaloominguline flöödi ja kitarriga duo koos Ragnariga mängides. Kontserdi lõpetan torupilli labajalgadega, mida mängin J.Kilströmi järgi teisel sõrmilisel ja IV astme burdooniga. Minu head kaaslased tantsivad labajalga ning haaravad publiku endaga kaasa tantsima. Nii muutub kogu kontsert terviklikuks, kus tantsitakse alguses ja lõpus ning ring saab täis.

1.2. Ettevalmistuste käik

Diplomikontserdi ettevalmistustega alustasin 2012 õppeaasta sügisel. Hakkasin mõtlema, millised olemasolevatest lugudest võiksid olla kontserdiks sobivad ning millised on kindlasti ka südamelähedased lood. Nagu eelnevalt kirjutasin ei tulnud kõik lood minu juurde ühe hooga, vaid aegamisi. Mängisin erinevaid lugusid ja tunnetasin nende kooskõlasid iseendaga.

Tean, et mõned lood on väga toredad lihtsalt mängides aga minu jaoks teiste lugudega mitte nii hästi kokku sobivad. Suurema osa muusikapaladest leidsin talvel Nordtradilt (mis on põhjamaade ülikoolide pärimusmuusika konverents), tantsuklubidest, arhiivisalvestustelt, videotest, raamatutest jne. Igal lool oli oma tee minuni ning põnev oli ühtäkki tõdeda, et mingist muusikapalast on saanud diplomikontserdi lugu.

Ma analüüsisin ja mängisin kõiki lugusid ja selle käigus tekkis igale loole oma vorm. Samuti konsulteerisin oma juhendaja Juhan Suitsuga, kes andis väga häid näpunäiteid, kuidas ja millises järjekorras kontserdi kavas lood tööle hakkavad.

Eraldi mõtlesin läbi ka lugudevahelised tekstid, samas jättes võimalikult palju hetke olukorras tekkivatele mõtetele.

1.3. Ettevalmistuste jooksul tehtud muudatused

Kontserdi kava peab olema terviklik ja kaasahaarav. Lugusid algselt valides püüdsin neid aja jooksul sättida mõnusasse järjekorda, kus kontserdi kulminatsioon oleks kava teises pooles. Seetõttu vahetasin ansambliga esitatavate lugude järjekordi korduvalt, et katsetada kumb seade toimib paremini. Lõpptulemuseks on ansambلیلugudest „Hundi laul ja Tšiitsik“ esimesena esitusele tulev ning „Vanapagana lehepillilugu“ teisena. Vahepeal mõtlesime koos juhendajaga, et oleks parem alustada J.Kilströmi labajalgadega, kuna teine sõrmiline võib kontserdi jooksul häälest ära minna. Otsustasin, et kontserti on siiski kõige parem ja ka ilusam alustada sissejuhatava „Sabatantsuga“ ning lõpetada kokkuvõtva labajalatantsuga.

1.4. Koosseis: Kursuse ansambel

Nende viie aasta jooksul olen mänginud paljudes erinevates koosseisudes. Kõik kursuse ansamblid on igal aastal muutunud ja loonud uusi võimalusi edasi areneda. Olen mänginud mitmes projektis ja mõnedes väljaspool kooli tehtud ansamblites. Kõik need on andnud mulle suurepärase võimaluse areneda ja laiendada oma muusikalist silmaringi.

Diplomikontserdi koosseisuks valisin selle õppeaasta kursuse ansambli, kuna tunnen, et meie koostöö sujub mõnusalt ja sõbralikult. Ansamblimängu juures pean oluliseks kõigi liikmete panustamist muusikasse ja suhtlemisse. Selle aastaga kogesin, et koosmängu ei saa ladusalt arendada kui osad liikmed ei leia aega ennast ansamblile pühendada. Seetõttu on ka jäänud kolmeliikmeline kursuse ansambel ning niimoodi toimib see suurepäraselt.

Kontserdil esitatavad lood ansambliga tõin proovidesse koos oma nägemusega, millised nende juurde kuuluvad seaded võiksid olla ning erinevaid variante proovides hakkasid kõigil mängijatel oma partiid kujunema. Olen alati jätnud mängijatele võimalikult palju loomingulist ruumi, et mitte piirata seda, mis tänu muusikale inimestest välja tuleb. Seaded on kujunenud ansambli tundides ning paralleelselt minu peas, et tuua järgmisesse proovi uusi ideid. Oma ideesid arendades olen kasutanud palju klaveri abi, et kuulata harmooniat, teisi hääli ja kokkukõlavusi.

Kosseis:

Kristel Kutser- flööt, parmupill, laul

Sänni Noormets- viiul

Ragnar Toompuu- kitarr, laul

1.5. Esinemispaik

Esinemispaiga leppisime ühiselt õppeaasta alguses kokku ning selleks sai Pärimusmuusika Aida väike saal.

Oma mõtetes kujutasin ette erinevaid variante, kuidas lava on saali paigutatud ning kas on poodiumiga või ilma. Kuna minu diplomikontsert toimub enne Merike Paberitsi kontserti siis vahepeal pole väga palju aega saali ümber tõsta. Seega lähtusin helimehe ja valgustehniku soovitustest asetada kontserdilava saali ukse vastasnurka. Poodium peab kindlasti olema, kuna mõned lood esitan istudes ning tagumises reas istuvad inimesed esinejaid muidu ei näeks.

Kujunes välja, et selline asetuse on suurepärase, et alustada sabaantsuga ning saali uksest mõjusalt sisse tülles kontserti alustada. Samamoodi saab kontserti lõpetada labajala tantsuga, kus inimesed saavad saalis ümber toolide ja keskmises vahekäigus tantsida.

Laval oleva valgustuse mõtlesin välja koos valgustehnikuga. Toon enda soolalambid, valguspuu ning küünlad, et ruumi kodusemaks ja hubasemaks teha. Poodiumit katvad vaibad on kontsertsaalis juba olemas.

2. Kontserdi kava

Teises peatükis annan lühida ülevaate kontserdikavast ning kirjutan täpsemalt lahti iga esitatava pala minuni jõudmise loo ning mida nende lugudega tehtud on, et sobituda kavasse.

2.1. Kontserdikava ülevaade

Kontserdikava koosneb kümnest loost, mis moodustavad seitse esitatavat pala. Kogu kontserdi pikkus on umbes 30 minutit.

Alljärgnevas tabelis (*Tabel 1*) toon välja kontserdil esitatavate lugude järjekorra kontserdil, pealkirjad, päritolud ning esitajad ja pillid, millel mängitakse.

Tabel 1

Nr.	Pealkiri	Päritolu	Esitaja
1.	Sabatants	Kuusalu	Kristel Kutser - torupill
2.	Pärliine Pärilin	Kuusalu Kuusalu	Kristel Kutser - torupill
3.	Rootsi viiulilugu	Rootsi	Kristel Kutser - flööt Sänni Noormets - viiul
4.	Hundi laul Tšiitšik	Suure-Jaani Põhja-Karjala	Kristel Kutser - parmupill, laul Sänni Noormets - viiul Ragnar Toompuu - kitarr, laul
5.	Vanapagana lehepillilugu	Üldtuntud	Kristel Kutser - flööt Sänni Noormets - viiul Ragnar Toompuu - kitarr
6.	Kunagi ammu	Omalooming	Kristel Kutser - flööt Ragnar Toompuu - kitarr
7.	Loppevalts Labajala valts	Kuusalu Kuusalu	Kristel Kutser - torupill

2.2. Sabatants - Jakob Ratsov ja Ain Sarv

Allikaviide:

ERA, Fon.123B < Kuusalu khk., Kolga v. - A.O.Väisänen < Jakob Ratsov,82a (1913).

EÜS X 1117 (565) < Kuusalu khk, Kolga v., Tammistu k. – A.O.Väisänen < Jaagup Ratsov, 82-a, torupillil (1913).

Rahvamuusikute ettemängud 7-8 jaanuar CD 2. 2003. Viljandi: Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia raamatukogu. [CD].- Ain Sarv.

Sabatantsu lugu kuulsin ma esimest korda teisel kursusel arhiivisalvestuselt Jakob (Jaagup) Ratsovi poolt mängituna. Tol ajal valisin ühe pillimehe, keda pidin jäljendama. Jakob Ratsov ei saanud minu poolt valituks ja siis jäigi see lugu mängimata. Uuesti kuulsin ma Sabatantsu lugu viimase õppeaasta sügisel, kui otsisin TÜ VKA raamatukogust Ain Sarve mängitud pillilugude lindistusi. Ain mängis seda lugu hoopis teisiti kui Jakob ning mind hakkas huvitama nende kahe pillimehe erinev mängimine selle loo juures.

Kuulasin mõlemaid salvestusi ja noodistasin need (Jakob Ratsov 1913 ja Ain Sarv 2003) ning mängisin nende mõlema järgi. Mind hakkas väga huvitama, milline tants selle juurde kuulub ja leidsin Herbert Tampere raamatust „Eesti rahvapillid ja rahvatantsud“ sabatantsu kirjelduse, kaks erinevat nooti ning pildi, kus torupillimängija ja tantsijad seda tantsu tantsivad. Nii nagu kirjeldusel (Tampere 1975, lk121) nii oli ka Ain Sarve poeg Jaan Sarv mulle seda tantsu kirjeldanud.

Mängisin ja analüüsisin Tampere raamatus olevaid Sabatantsu noote. Selgus, et lk 53 olev A.O.Väisäneni poolt üles kirjutatud 1913a Sabatants Kuusalust, mida on mänginud Eduard Aaman viiulil (29-a) on sarnane Ratsovi 1913a lindistusega. Lk 120-121 olev Sabatantsu viis, mis on kirjutatud samuti A.O.Väisäneni poolt ja Tõnu Esloni (74-a) esituses Kuusalust ei vasta Ratsovi ja Sarve viisidele. Tantsukirjeldus (sealsamas, lk 121) samas raamatus viitab ka Ratsovi mängitud lk 53 olevale viisile. Kolmas allikas, kust leidsin sama tantsukirjelduse ja

viisi on R.Põldmäe ja H.Tampere raamatus „Valimik Eesti rahvatantse“ lk 69-70. See üleskirjutus viitab jälle J.Ratsovile Kuusalust aastal 1913 ja mängitud torupillil (Põldmäe, P., Tampere, H., 1938). Selles raamatus olev meloodia vastab A.Sarve mängitud viisile ja arvan, et tema mängitud Sabatants ongi just sellest väljaandest võetud.

Mängisin neid kahte varianti helisalvestuste järgi (Ratsov 1913 ja Sarv 2003) ning nad hakkasid omavahel põimuma ja segunema. Minu jaoks on selle tantsuloo juures palju improvisatsioonilisi võimalusi ja neid kohti, kus tantsija peab jälgima mida pillimees järgmisena mängib. See on huvitav ent samas mitte kindlavormiline lugu.

Selle loo mängimise tempo on minu jaoks mõnus keskmise kiirusega kõndimise tempo. Ain Sarv mängis seda lugu väga aeglaselt (arvatavasti võttes tantsukirjeldusest eeskujuks lause: „Kolonn liigub edasi raskete ja aeglase kõnnisammudega...“ (Põldmäe, P., Tampere, H., 1938) ning Jakob Ratsov arhiivisalvestusel jällegi väga kiiresti. Otsustasin, et valin ise enda tantsutunnetuse järgi kõige õigema tempo, mis minu arvates sellele tantsuloole sobib.

2.3. Pärlin ja Pärliline

Allikaviide:

„Pärlin“. ERA,Pl.14B1 < Kuusalu, Kolga v., Leesi küla – H.Tampere < Jaagup Kilström, 72a.(1936).

„Pärliline“. **Tampere, H.** 1975. *Eesti rahvapillid ja rahvatantsud*. Tartu: Eesti Rahvaluule Arhiivi kirjastus.

Need kaks lugu on minu jaoks üks. Teisel kursusel, kus pidime jäljendama ühte omal valikul pillimeest, siis minule jäi kõrvadesse kumisema Jaagup (Jakob) Kilströmi mängitud lood, kellest sai tolle aastaga minu lemmik torupillimängija. Tema mängustiil ja torupillikõla on minu jaoks, midagi väga põnevat ja erilist. Teisel kursusel mängisin Kilströmi Pärlini lugu teda jäljendades. Kolmandal kursusel oli meil ülesandeks mängida tantsulugusid ning leidsin Pärliline, mis on Tampere raamatust „Eesti rahvapillid ja rahvatantsud“ lk 178.

Oma viimasel õppeaastal mängisin ühel õhul Tallinna tantsuklubis koos Leanne Barboga Pärlinet ning mulle hakkas see lugu hoopis teisiti kõlama ja ka meeldima. Tekkis äratundmine ja meenus, et olen seda lugu mänginud Kilströmi Pärlini variandina. Kuna nende kahe loo nimi on õige vähe erinev ja meloodia on varieeruv siis hakkas mind huvitama, kas nende lugude taga olev tants on sama või erinev.

Pärliline loo noodid ja tantsukirjeldused leidsin R.Põldmäe - H.Tampere „Valimik Eesti rahvatantse“, H.Tampere „Rahvapillid ja rahvatantsud“ ja K. Toropi „Vironvakka“. Meloodia üleskirjutused on kõigis kolmes raamatus noot noodilt samad ning tantsuüleskirjutus on tehtud 1936 aastal Kuusalus R.Põldmäe ja H.Tampere poolt. Tantsijad, kelle järgi tantsukirjeldus kirjutati olid Johannes Ungers, 74-a ja Triinu Ungers, 70-a.

Pärlini loo noodid leidsin H.Tampere „Eesti rahvapillid ja rahvatantsud“ ja K. Toropi „Vironvakka“. H.Tampere raamatus oleva meloodia on Kuusalus üles kirjutanud A.O.Väisänen 1913 aastal. Viiulil mängis Eduard Aaman, 29-a. Selle kirjutise juures puudub tantsukirjeldus (Tampere, H. 1975 lk 179-180). Teine üleskirjutus on K.Toropi raamatus, mis on samuti Kuusalust (Torop, K. 2008 lk 126). Siin jällegi meloodia juures pole kirjas, kes ja

kus seda mänginud on. Tantsukirjelduses aga on märgitud, et seda tantsisid 1935 aastal Anna Matvei, 74-a ja Helene Kronström, 56-a. Siinkohal saan võrrelda ainult meloodia üleskirjutisi, mis erinevad üksteisest väga palju. Sarnane on ainult A.osa taktide arv (8 takti) ja B.osas on erinev arv (8 takti ja 6 takti). Seega ei saa E.Aamani poolt mängitud viisi järgi Anna ja Helene tantsuvarianti tantsida.

Minu mängitud variant Pärlist pärineb Jaagup Kilströmi 1936 aasta lindistuselt, mis sarnaneb K.Toropi raamatus olevale viisile aga A ja B osade taktide arv on erinev.

Kui nüüd võrrelda Pärliinet ja Pärlist omavahel siis minu arvates ühte tantsu teise meloodia järgi tantsida ei saa, isegi kui need viisid on omavahel väga sarnased siis erinevad A ja B osade taktide arvud, mis võivad tantsimise keeruliseks muuta. Ühte tantsu teise meloodia järgi tantsides saab tantsida ainult sel juhul, kui tantsijad on ise väga loomingulised ning korrigeerivad samme vastavalt meloodiale aga siis muutub see tants hoopis tänapäevaseks Pärliini-Pärliine tantsuvariantiks.

Minu jaoks on nende lugude meloodiad omavahel hästi kokku sobivad ja seetõttu mängin neid koos ühes loos. Pärlist mängides jäljendan J.Kilströmi stiili, Pärliinet mängin üldlevinud variandi järgi, mille üleskirjutus on kõigis kolmes eelmainitud raamatus sama. Minu esituses kõlavad nad alguses eraldi olevate lugudena ning seejärel hakkavad neid omavahel siduma ja varieerima. Tulevikus tantsijatele mängides pean meeles pidama taktide arvu erinevusi mõlemas osas aga arvatavasti kasutan ühe või teise loo meloodiavariante, et pillimängu varieerida.

2.4. Rootsi viiulilugu

Meie koolis on muusikutel väga hea võimalus käia välismaal õppimas vahetusüliõpilasena või erinevates laagrites, kuhu tulevad kokku paljudest maadest muusikud või kutsutakse meile kooli loenguid ja õpitubasid tegema suurepäraseid välismaa muusikud. Tänu sellele on arenenud ka minu muusikaline silmaring ja repertuaar, mida mängin.

Rootsi viiulilugu olen kuulnud mitmetel koosmängu õhtutel aga esimest korda jäi see mu kõrva pikaks ajaks helisema selle aasta talvel Nortrad Windi konverentsil Malmös. Kuulsin seda lugu kaugelt ning nii nagu tunned hea koogi lõhna ja otsid selle allikat siis samamoodi läksin nende helide suunas, mida kuulsin. Mind lummas selle loo kõla ja helipildid, mis minu mõtetes tekkisid. Seal mängisid seda lugu kolm flöödimängijat ja üks klaverimängija. Nende kooskõla ja improviseerimine toimusid omavahel suurepäraselt.

Tolle ühe õhtuga jäi see lugu mu muusikamällu nii tugevalt, et hommikul ärghes oli see esimene lugu, mis minu peas mängima hakkas. Tundsin mingit omapärast sidet selle looga ja teadsin, et sellest saab üks minu diplomikontserdi lugudest.

Otsisin mitu kuud selle loo kohta informatsiooni: päritolu, kes mänginud jne. Küsitlesin paljusid Rootsi lugude spetsialiste aga keegi ei osanud minu küsimustele vastata. Lõpuks sain natukene informatsiooni Tuulikki Bartosiki käest, kes kirjutas mulle, et see lugu võib olla pärit Hälsinglandist, Rootsist ja on vana traditsiooniline polska lugu.

Juhan Suits soovitas mul teha sellest duo lugu viiuliga ja seepärast otsustasin mängida koos Sänni Noormetsaga, kes on mulle hea sõber ja ansamblikaaslane.

2.5. Hundi laul ja Tšiitšik Karjalast

Allikaviide:

„Hundi laul“. **Roose, C.** 2003. *Kooli folkloori kogumik*. AS BIT.

„Tšiitšik“. Põhja-Karjala. Õpitud kuulmise järgi.

Hundi laulu leidsin Celia Roose raamatust „Kooli folkloori kogumik“, 2003. See laul pärineb Kolga-Jaanist ning seda lauldakse Soepäeval, „...mida peetakse munadepühast järgmisel täiskuuneljäpäeval. Sel päeval korraldatakse tõrjetaige, et Metsaisa huntidele ja karudele taas päitsed pähe paneks ning kari suvel terveks jääks.“ (Roose, C. 2003).

Hundi laulu lauldes ja klaveriga harmooniat juurde mängides tekkisid mul erinevad ideed ja teadsin, et seda lugu Põhja-Karjala looga koos mängides tuleksid omapärased kõlad. Muutsin natukene melodiat, kus Fis noot muutus F noodiks, kuna Tšiitšiku loos on F noot kasutusel. Laul muutus kohe mõnusamaks ning Sänni ja Ragnari mäng andsid sellele veel omakorda juurde huvitavaid kõlasid.

Tšiitšik on Karjalast pärit kandlel mängitud lugu. Mina kuulsin seda esimest korda 2012 aasta Nortrad Windi konverentsil Malmös, kus kaks Soome pärimusmuusika tudengit mängisid seda torupilli ja klaveri seades. Mind võlus selle loo kõlapildi veidrus ning ma palusin torupillimängijal Taavil mulle seda lugu õpetada. Ta rääkis mulle, kust tema seda lugu kuulis ning kust see pärit on (Põhja- Karjala) ja millel mängitud (kandlel).

Mängisin seda lugu oma torupillil kasutades ülemist F nooti, mida mul pole varemalt vaja läinud, kuna minuni pole jõudnud selliseid meelepäraseid lugusid, kus ma seda oleksin tahtnud kasutada.

Ansampli tundides tegin alguses seade loole Tšiitšik. Tundsin, et midagi on puudu ning inspireerituna Sänni ja Ragnari mängust selles loos otsisin juurde Hundi laulu. Koos musitseerides tekkis uus mõte, et torupilli võiks asendada parmupilliga. Tänu sellele muutusele sai lugu kohe loomulikumad kõlapildid, millega minule seostub mets ja metsaloomad.

2.6. Vanapagana lehepillilugu

Allikaviide:

Sildoja, K. 2012. *Viiulimuusika repertuaarikogumik EESTI VIIUL.*

http://eestiviiul.rahvamuusika.ee/Vanapagana_lehepilli_lugu_357.htm (15.04.2012).

Seda lugu nägin esimest korda Krista Sildoja interneti lehelt „Eesti Viiul“, kuhu on üles pandud palju erinevaid eesti pillimeeste lugusid. Otsisin lugusid ansambli seadeteks ning see lugu jäi silma ja viis hakkas minu sees helisema.

Jalutasin iga päev 30min kodus kooli ning selle aja jooksul mängisin oma peas seda lugu ning hakkasin fraase omavahel vahetama ja kordama. Meetrumiks võtsin enda kõnnitud sammud ning peas hakkasid tekkima väga põnevad kõlapildid ja rütmid. Sama toimus ka õhtuti, kui magama hakkasin jääma siis võtsin oma südamelöögid meetrumiks ja mängisin peas selle loo motiive ja fraase.

Teisi väga häid ideid sain ansambli tundides koos Robert Jürjendaliga mängides. Tema juhendamisel sain juurde palju vahvaid ideid, mis on ka siin seades kasutusel.

Lõpuks, kui need kõlapildid mu peas kokku sulasid, tekitades ühe tõeliselt särtsaka loo, esitlesin oma ideid ja loo kontseptsiooni kursuse ansablile. Siis hakkas see lugu päriselt elama, kuna mu ansamblikaaslased andsid juurde veel oma ideesid. Nägin, kuidas mu kaasmängijad nautisid selle loo kõlasid ja rütme. Mõtlesime ja arendasime mõningaid ideesid edasi ja lõpuks jõudsime välja looni, millisena ta praegu kõlab.

2.7. Omalooming „Kunagi ammu“

Teisel kursusel oli mul suur omaloominguline periood, kus mu peast, sõrmedest ja flöödist tuli välja lugu loo järel. Mind inspireerisid nii paljud inimesed, tunded ja läbielamised, et nendest said lood. Mängisin neid enamjaolt flöödiga ning suve lõpus hakkasin neid mängima koos Kalev Karlsoniga. Need lood said endale ümber suurepäraseid harmooniad, kuna andsin Kalevile vabad käed.

Meie koostöö sujus nii hästi, et mängisime neid lugusid mitmetel kontsertidel nii Raplas Mari Tammari korraldatud pärimusmuusika festivalil „Tule-Tee“ kui ka Muhumaal „Väiksel Videvikukontserdil“ ning siin seal ühistel koosviibimistel.

Oma diplomikontserdil esitan seda lugu koos Ragnar Toompuuga, kellega oleme esimesest kursusest saati koos pilli mänginud. Ragnariga seda lugu seades, tekkis uus harmoonia ja uued kõlad, mis on minu arvates värskendavad ja pühib sahtlinurgas seisnud loolt tolmu maha.

„Kunagi ammu“ lugu räägib tunnetest, mis on seotud armastusega. Need on just need päikeselised päevad, udused hommikud ja kamina tule paistel õhtud, kus süda on täis armastust ja maailmas ei tundu olevat mitte midagi olulisemat, kui olla lihtsalt siin ja praegu. Omalooming on üks osa muusiku kujunemise teekonnast, mis ei puudunud ka minul TÜ VKAs õppides ja ma olen selle eest väga tänulik. Avastasin endas muusika, mida ma polnud varem kuulnud ja tundnud. Jagan seda rõõmuga teiste inimestega ja loodan, et need tunded jõuavad läbi muusika ka nendeni. Armastuse tunne on minu arvates maailmas üks kõige soojemaid ja olulisemaid tundeid üldse, mida tuleks nautida ja väärtustada sellisena nagu see igäihe jaoks on.

2.8. Loppevalts ja Labajala valts 2

Allikaviide:

„Loppe“ ehk „Loppevalts“. ERA, Fon.110C < Kuusalu khk, Kolga v. - A.O.Väisänen < Jakob Kilström, 48a (1913).

„Loppevalts“. ERA, Pl.15 A2 < Kuusalu, Kolga v., Leesi küla – H.Tampere < Jaagup Kilström, 72a (1936).

„Labajalavalts 2“. ERA, Fon.109a < Kuusalu, Kolga v., Leesi küla – A.O.Väisänen < Jaagup Kilström, 48a (1913).

Need kaks lugu on Jakob Kilströmi lood. Õppisin need siis, kui ma teisel kursusel seda pillimeest jäljendasin. Koos Juhan Suitsuga eriala tundides vanu arhiivisalvestusi kuulates avastasime, et selle vanamehe burdoon on hoopis midagi muud kui I aste või V aste. Leidsime, et see on IV aste ehk siis minu torupillil C- burdoon. Põnevus kasvas jälle suuremaks kui avastasime, et Jakob mängib pidevalt kasutades VII astet ning see kõik kokku kõlab suurepäraselt. Just sellised veidrused, mis pole tavapärased, mulle meeldivad ja tekitavad minus suurt janu saada rohkem teada ning mängida-mängida-mängida. Lasin torupillimeistril Andrus Taulil teha oma pillile juurde pisikese puust otsiku, et mu torupilli D-burdoon selle abil muutuks C- burdooniks. Kilströmist sai minu lemmik torupillimees.

Neljandal aastal, kui olin akadeemilisel puhkusel, jõudis minuni viikingiteaja taaskehastajate torupill, mille on teinud Andrus Taul. See on veidi teistsuguse sõrmestusega aga sarnaneb väga J.Kilströmi torupilli sõrmestusega. Mind hakkas taas sügavalt huvitama, kuidas vanad pillimehed mängisid teistsuguse sõrmilise ja milliseid lugusid on sellega võimalik mängida.

Mingil hetkel avastasin DVD „Ajakõlad“, kust leidsin vana filmijupi minu lemmik torupillimehest J.Kilströmist, kus ta mängib Loppevaltsi lugu. Mulle meenus, et olen seda lugu ka ise mänginud. Imestasin, kuidas minuni need asjad kõik kokku jõudsid: teine sõrmiline, mustvalge filmijupp ja tohutult suur huvi. Teistsuguse sõrmilise harjusin

üllatavalt ruttu ära ning leidsin hulgaliselt lugusid, mida saab sellega mängida. Kaevasin oma mälestustest ja arhiivisalvestustest Loppevaltsi loo taas välja ning hakkasin seda teise sõrmilisega mängima. Juurde võtsin ka Jakobi Labajalavaltsi nr 2. Muutsin oma D-burdooni taas C-burdooniks, et kõlad oleksid ehtsamad nagu Kilström mängis. Loppevalts ja Labajalavalts nr 2 koosnevad lühikestest fraasidest ning neid kahte lugu koos mängides on hea võimalus kasutada erinevaid fraase, samas jättes labajalaliku tantsutunnetuse alles.

KOKKUVÕTE

Nüüd, kui kontsert on selja taga saan kokku võtta oma diplomikontserdi kirjaliku osa. Minu enda arvates oli kontsert suurepärase ja parem kui oleksin osanud oodata.

Sabatantsu alustasime koos tantsijatega Pärimusmuusika Aida suurest saalist tantsides läbi koridori kuni väikesesse saali ja seal ümber publiku tantsides. Mulle jäi mulje, et selline kontserdi algus meeldis kuulajatele.

Teine lugu, Pärlin ja Pärliline, kõlasid täpselt nii nagu varasemalt ette kujutasin. See oli mõeldud puhtalt tantsulooks, ilma seadmiseta, vaid improviseerides neid kahte lugu omavahel.

Rootsi lugu duo Sänniga tuli väga hästi välja. Tundsin, kuidas see lugu on viimase paari päevaga mõnusa tunde sisse saanud ja omamoodi tööle hakanud. Hiljem kuulajatelt tagasisidet saades ütlesid paljud, et see Rootsi lugu kõlas väga lähedalt.

Järgnevad ansamblihood sujusid hästi. Need tulid suurepäraselt välja ja meie ise oma koosseisuga jäime selle esitusega rahule.

Eelviimane omaloomingu duo lugu Ragnariga oli minu arvates eelnevatest kontserdikava lugudest kõige täiuslikum ja terviklikum. Samasuguse arvamusega olid ka mõned kuulajad, kes lahkesti mulle tagasisidet andsid. Tean, et inimestele meeldib kuulata omaloomingulisi lugusid, kui need on ilusad ja tekitavad inimestes tundeid ja mõtteid.

Viimase labajalalooga kutsusin kõiki saalisolijaid tantsima. Tänu minu tantsijatest abilistele suurem osa inimestest seda ka tegi. See oli nii võimas vaatepilt, mida ma polnud ette kujutanud. See tõi pilli mängides naeratuse näole ja ma tundsin, kuidas inimestele meeldis mu kontserdist osa saada. Täiuslik lõpp kontserdile.

Ma tänan kõiki kontserdil osalejaid ja oma juhendajat Juhan Suitsu ning õppejõude, tänu kellele olen ma kujunenud selliseks muusikuks nagu ma täna olen.

KASUTATUD KIRJANDUS

Roose, C. 2003. *Kooli folkloori kogumik*. AS BIT.

Põldmäe, R. – Tampere, H. 1938. *Valimik Eesti rahvatantse*. Tartu: Eesti Rahvaluule Arhiivi kirjastus

Tampere, H. 1975. *Eesti rahvapillid ja rahvatantsud*. Tallinn: Eesti Raamat

Torop, K. 2008. *Viron Vakka. 105 eesti rahvatantsu*. Eesti Rahvatantsu ja Rahvamuusika Selts

Torop, K. 2008. *Viron Vakka. 105 eesti rahvatantsu. NOODIRAAMAT*. Eesti Rahvatantsu ja Rahvamuusika Selts

Sildoja, K. 2012. *Eesti Viiul. Viiulimuusika repertuaarikogumik*.

<http://eestiviiul.rahvamuusika.ee/> (15.04.2012)

Aja kõlad. 2006. Eesti Pärimusmuusika Keskus. [DVD].

Rahvamuusikute ettemängud 7-8 jaanuar CD 2. 2003. Viljandi: Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia raamatukogu. [CD].

SUMMARY

Now that the concert has past I can make a conclusion to the written part of my diploma work. In my own opinion the concert was great and better than I would have expected.

We started together with the dancers with a tail dance in the Traditional Music Centre grand hall, danced through the corridor to the small hall and around the audience. It seemed to me that the audience enjoyed such a beginning to the concert. The second piece Pärilin and Pärliine, sounded as I had imagined it before. It was meant as a purely dance piece, without an arrangement but by improvising the two pieces together.

The Swedish piece together with Sänni worked out very well. I felt that it had gotten a great feel to it during the past few days and had, in a way, started to work. Later, when I got some feedback from the listeners, many said that the Swedish piece sounded really cool.

The following ensemble pieces worked out well. They were great performances and the ensemble themselves were pleased with it.

My own composed duo with Ragnar was in my opinion closest to perfection and most wholesome from the pieces in the concert. Several listeners shared my opinion. I know that people enjoy listening self-composed pieces, especially if they are beautiful and trigger feelings and thoughts.

With the last labajalavalss I invited all present in the hall to dance. Thanks to the dancer-helpers most of them did so. That was a strong sight, which I had not imagined. It brought a smile on my face while playing the instrument and I felt how people enjoyed being part of my concert. A perfect ending to a concert.

I thank all who took part in the concert and my supervisor Juhan Suits and all the teachers with whose aid I have become the musician I am today.